

Мастер менаџмент у систему здравствене заштите

Политика и систем здравствене заштите

Наставна недеља бр. 1

Дефиниција здравственог система. Здравствени системи према СЗО

Са константним развојем и континуираним надограђивањем система здравствене заштите долази до модификације тачне дефиниције појма здравственог система. Прецизна дефиниција би била комплексна синтакса више појмова који би обухватили све елементи који чине један здравствени систем при чему би ти елементи јасно указивали на почетну и крајњу тачку одређеног здравственог система. Услед претходно наведених чињеница проистиче различито тумачење дефиниције здравственог система широм света тј. на различитим географских локацијама како у Европи тако и другим континентима. Правилно дефинисање терминологије која улази у опус здравственог система доприноси превазилажењу постојећих дискрепанци у овој сфери.

Са једног аспекта тумачења здравственог система он је јасно усмерен ка пружању здравствене заштите са пацијентом у фокусу, при чему су тиме детерминисани сви елементи који су присутни од тренутка инкорпорације пацијента у одређени циклус здравствене заштите до тренутка његовог изласка из истог са све услугама које су пружене у том циклусу здравствене заштите а које се односе на саму болест тј. клиничко стање присутно код корисника здравствене заштите, на дисфункционалност пацијента услед одређеног обољења или летални исход. Са другог аспекта тумачења здравственог система пружа се шира слика чији садржај обухвата све елементе који посредно или непосредно утичу на здравље људи.

Синоними: здравствени систем, систем здравствене заштите и здравствени сектор

Иако наведени термини у језичком смислу представљају синониме треба нагласити да се њихово значење односи на различита задужења тј. одговорности појединих здравствених установа и алокацију одређених ресурса у оквиру ових система.

Здравствени систем је један организовани систем који представља скуп одређених елемената у којима се обавља здравствена делатност на различитим нивоима здравствене заштите (нпр. клинички центри, клиничко болнички центри, болнице, домови здравља, апотеке, заводи и институти). Поред наведених организацију у здравствени систем се сврставају и сектори, институтције као и министарства који имају вишеструке активности и одговорности чија је основна сврха постојања очување и унапређене здравља становништва.

Унапређење здравља кроз здравствени систем се не односи само на здравље као изоловани ентитет већ и кроз утицај на факторе који доприносе директно здрављу чиме се утиче на смањење оптерећена болестима или се може вршити индиректно унапређење здравственог система кроз јачање потенцијала за економски раст и развој једне земље што је у здравственом систему познато кроз термин „социјално благостање“ одређене земље.

Здравствени статус индивидуе зависи од бројних детерминанти при чему су поједине везане за саму индивиду (биолошки фактори и фактори стила живота) док су друге зависне од активности и поступака здравственог система кроз пружање здравствене заштите одређеног квалитета чиме се унапређује и очувава здравље људи (скрининг тестови, систематски прегледи, одржавање функционалности дијагностичких апарата у здравственим установама).

Активности здравственог система могу се представити кроз активности које утичу на детерминанте здравља али и кроз индиректне активности као што су промоција здравља, превенција болести, правовремени терапијски приступ и поступке рехабилитације. Примери појединих активности су превенција контрола заразних болести, смањивање фактора ризика по здравље као што су промоције здраве исхране код деце ради превенције настанка гојазности како у популацији деце тако и одраслих и превенције последичног настанка дијабетес мелитуса тип 2 у популацији гојазних особа. Додатна активност здравственог система јесте и обезбеђивање помоћи лицу које пружа здравствену негу оболелој особи у кућним условима (пара или квадриплегија, неуролошки

дефицијентни пацијенти, пацијенти са терминалним стадијумом малигнитета, итд).

Интерсекторске активности су такође интегративни део здравственог система (промоција образовања националних мањина, социјална заштита старих особа или особа са одређеним степеном инвалидности).

У тренутно доступној литератури дефиниција здравственог система пре СЗО гласи..“скуп организација, институција и ресурса који су посвећени вршењу активности ради побољшања, очувања и обнављања здравља људи“...Активности према овој дефиницији подразумевају све елементе приликом пружања здравствених услуга, при чему те активности могу да буду усмерене ка појединцу или ка одређеним популацијама или ка већ поменутиим интерсекторским активностима. Интерсекторске активности су од великог значаја за поспешивање развоја благостања одређеног друштва.

Како је здравствени систем мултисекторска организација за ефикасност овакве организације и достизање одређених циљева неопходна је добра међусобна усклађеност саставних елемената здравственог система и њихова међусобна функционалност. Дисфункционалност у једном од ових елемената последично смањује учинковитост читавог здравственог система. Да би дошло до повећана продуктивности и квалитета рада једног сектора неопходан је позитиван утицај и осталих саставних организација. Отуда проистиче закључак да једино интеракцијом саставних елемената здравственог система може се остварити финални циљ тј. остварити бољи крајњи ефекат за корисника здравствене заштите.

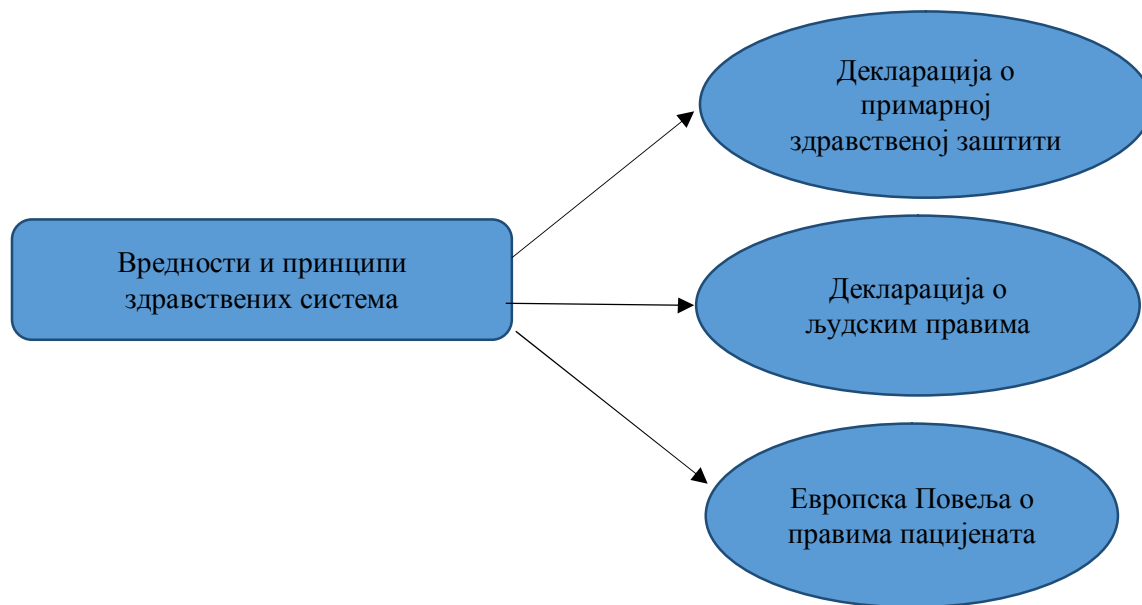
Додатна класификација која је извршена од стране СЗО се односи на елементе здравственог система према којима основне функције система представљају такозване „носеће стубове“ и на додатне елементе који су представљени путем интермедијарних и општих циљева.

На основу горе наведених елемената дефинисане су функције здравствених система:

- управљање и пословођење (креирање здравствене политике, законске норме и регулативе у здравству, координисање различитим функцијама система)
- финансирање система
- обезбеђивање здравствених услуга корисницима на различитим нивоима здравствене заштите)

- алокација ресурса (под термином ресурси у здравственом систему подразумева се како медицински кадар, тако и медикаменти и медицинска средстав али и технологија која се користи у оквиру система здравствене заштите као и сви релевантни подаци и информације)

Наведене функције здравственог система имају вишеструку корист од којих треба напоменути примарно могућност успостављања приоритета, јасно декларисање недостатака постојећег начина функционисања здравственог система као и наглашавање потенцијалних жељених особина који би одређени систем здравствене организације требало да поседује.

Графикон бр. 1 Законске регулативе на којима се заснивају основне вредности и принципи здравствених система

Да ли ће неки здравствени систем оставрити своје циљеве првенствено је зависно од његових основних функција.

Општи циљеви здравственог система се могу дефинисати као:

- унапређење здравственог статуса становништа и остваривање принципа праведности приликом пружања здравствене заштите
- показивати одговорност за остваривање одређених здравствених потреба тј. одговорност за немедицинска очекивања становништва
- смањивање финансијских и друштвених ризика на минимум у функцији заштите становништва
- континуирана тежња ка побољшању ефикасности здравственог система

Интермедијарне циљеве такође треба имати у виду приликом евалуације резултата активности здравственог система, тј приликом евалуације економских улагања од иницирања активности здравственог система до постигнутог исхода.

Интермедијарни циљеви се могу дефинисати као:

- доступност у смислу боље доступности здравствене заштите
- обухватност при чему се то односи на обухват ефикасном, безбедном, квалитетном и прихватљивом здравственом заштитом
- квалитет
- безбедност

Поред свих наведених интермедијарних циљева битно је да пружена здравствена заштита у оквиру одређеног здравственог система буде исплатива тј. да уложена средства оправдавају постигнути циљеви код корисника и пацијената.

Формулацијом здравствених програма и стратегија као и обезбеђивањем интервенција, средстава и одређених поступака покушава се проширење спектра добробити одређеног здравственог система. Ове поступке проширења би најидеалније било применити за целокупно становништво али ако то није могуће онда треба тежити ка што већем броју популационих групација. Ово су поступци који у здравственом систему најчешће носе назив *“универзална доступност здравствене заштите”*. Овде се посебан осврт на добробит наглашава приликом заштите појединца од значајних економских издатака у случају одређених комплекснијих процедура (малигнитети, трансплантације и сл..).

Термини доступност и обухват се употребљавају приликом интерпретације мерљивих циљева политике здравственог система.

Обухват је термин који се често користи у сфери менаџера здравствених система/програма јер се њоме може вршити процена дела становништва или одређене популације од интереса код које су постигнути корисни ефекти након примене одређених мера (обухват становника женског пола скрининг програмима за рану детекцију малигнитета репродуктивних органа).